

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 253/18

KLAGER:	Overleger ved avdeling for klinisk patologi, Drammen sykehus (AkpDs), ved Markus Andreassen
PUBLIKASJON:	NRK
PUBLISERINGSDATO:	1., 2. og 12.05.2018
STOFFOMRÅDE:	Helse
SJANGER:	Dokumentar, nyhetsreportasje, nettartikler
SØKERSTIKKORD:	Kildekritikk og kontroll av opplysninger, saklighet og omtanke, samtidig imøtegåelse
REGISTRERT:	03.10.2018
BEHANDLET I PFU:	27.03.2019
BEHANDLINGSTID:	174 dager
KLAGEGRUPPE:	Offentlig ansatte
PFU-KONKLUSJON:	
HENVISNING VVPL.:	
OMTALE/ANONYM.:	<i>Deler av klagematerialet anonymiseres / unntas offentlighet</i>
MERKNADER:	

SAMMENDRAG:

NRK (Brennpunkt) sendte **onsdag 2. mai 2018** en dokumentar kalt [«Legekoden»](#). I omtalen av denne skriver NRK:

«Vi går til legene når vi er på vårt mest sårbare, og stoler på dem. Men tilliten kan misbrukes. Brennpunkt har gravd i pengestrømmene i og rundt legene. Vi har funnet både sykehusleger og fastleger som misbruker den tilliten de er blitt vist - for å tjene mest mulig. Er kontrollen god nok, og hvor stor er sjansen for å bli tatt?»

I forbindelse med dokumentaren publiserte NRK også **tirsdag 1. mai 2018** en nettartikkel med tittelen [«Kreft, penger og juks»](#). I ingressen skrev NRK:

«Drammen Sykehus jukset med kreftprøvene i 14 år. Offisielt var det én mann som fikk skylden. Men i stedet for å få sparken, ble han i hemmelighet belønnet med en millionsluttpakke.»

Publiseringene handlet om Avdeling for klinisk patologi ved Drammen sykehus (AkpDs), som analyserer vevsprøver og stiller kreftdiagnoser. En tidligere ansatt hadde varslet om hvordan vevsprøvene ble håndtert, om praksisen knyttet til såkalt dobbeltsignering; i de tilfeller der cellene er vanskelige å tolke, ser flere leger på prøvene sammen. Prøvene blir da signert av to leger (dobbelsignering), noe som i utgangspunktet viser at prøven har fått grundig behandling.

For hver prøve som blir undersøkt, får sykehuset penger. Og når prøvene er vanskelige og krever mer tid, det vil si mer enn 30 minutter, blir det betalt for merarbeid. Regningene sendes til Helfo, som tar seg av utbetalingene til både fastleger og sykehus. Det var disse utbetalingene varsleren reagerte på. I nettartikkelen het det:

«Det at norske sykehus blir målt på innsats, og får betalt deretter, har lagt til rette for misbruk. Historien de siste 20 årene er full av eksempler på ulike sykehus som har jukset med kodene, altså regningene de har sendt til Staten. På den måten har de fått mer penger enn de har krav på.»

NRK satte i sine publiseringer søkelys på hvordan det ved Avdeling for klinisk patologi i Drammen, skulle være lagt inn en bestemt kobling i datasystemet som gjorde at det automatisk ble sendt en tilleggsregning til Helfo for merarbeid hver gang det var snakk om en med-/dobbelsignering. Det fremgikk at det var uvanlig høy bruk av koden for merarbeid ved «Patologen» i Drammen sammenlignet med tilsvarende avdelinger andre steder i landet.

Varslet om saken resulterte i at Helfo – for første gang i historien – valgte å anmelde et helseforetak, Vestre Viken. Politiet fulgte opp med å etterforske patologisk avdeling ved Drammen sykehus, og helseforetaket engasjerte selv revisjonsfirmaet PwC til å gjennomgå saken. I nettartikkelen het det om PwC' funn:

«- Hvis vi ser på hele perioden, fra 2002 til 2016, dreier det seg om 17,6 millioner som er utbetalt i urettmessig refusjon, sier Johnsen [i PwC] med gravrøst.»

Varslerens reaksjon på dette resultatet ble gjengitt slik i nettartikkelen:

«- Nesten 18 millioner! Da jeg tipset Helfo, trodde jeg det dreide seg om noen hundre tusener, kanskje så mye som en million. Dette gir jo ikke mening. Er du gæren. Frekthetenes nådegave. For det der har vært blankt snyting. Dette har avdelingssjef visst at han ikke hadde krav på, sier hun.»

Det ble også stilt spørsmål ved om legene som hadde signert, faktisk hadde sett på prøvene, eller om dobbelsigneringen bare var for å få ut ekstra penger fra Helfo. Det ble i den sammenheng pekt på at antallet signeringer for enkelte leger var svært høyt, langt over det patologiforeningen anbefaler. I nettartikkelen het det i denne sammenheng:

«Ingen av legene på Patologen i Drammen ønsker å stille opp i dette programmet. De har i stedet bedt daværende tillitsvalgt, Tom Henri Hansen forklare det store antallet medsigneringer.

- For utenforstående kan dette høres høyt ut, men det jobbes ekstremt mye blant disse legene, sier Hansen. - Vi snakker om at de har jobbet i hver ferie og i alle helger. I tillegg har de hatt svært lange dager. Jeg har ikke noe tro på at det har foregått juks.»

Av publiseringene fremgikk det at politiet endte med å gi Vestre Viken en bot på én million kroner for å ha sendt regninger til Helfo som det ikke var grunnlag for. Videre ble det opplyst at siktelsen mot avdelingslederen ble frafalt. NRK gjenga en skriftlig uttalelse fra den tidligere avdelingslederens advokat:

«Politiet har, etter en grundig etterforskning, henlagt saken fordi politiet ikke har funnet holdepunkter for at avdelingslederen har gjort noe som helst straffbart. Avdelingslederen har i sitt virke lagt til grunn at prøver med mistanke om kreft skal analyseres av to eller flere patologer. Dette er en faglig vurdering basert på et ønske om best mulig pasientsikkerhet. Ordningen på Drammen sykehus har derfor vært god og riktig. Avdelingslederen kjenner ikke til noen tilfeller av juks på avdelingen.»

NRK fulgte også opp saken med [en reportasje](#) i **Lørdagsrevyen 12. mai 2018**, om en kvinne som fikk kreftdiagnosen for sent (innslag 11 i sendingen, sekr. anm.). Det ble hevdet at hennes ulykke var at «**patologene ved Drammen sykehus ikke gjorde jobben sin**». Studioverten sa også i introduksjonen til innslaget:

«Det er nå avslørt at avdelingen har jukset med signering av vevsprøver i en periode på 14 år.»

NRK omtalte også saken i en nettartikkel publisert samme dag med tittelen «- [Hver gang man får en ny kul, er det som å gå i sin egen begravelse](#)».

KLAGEN:

Klagerne er eller har vært overleger ved omtalte Avdeling for klinisk patologi ved Drammen sykehus (AkpDs). Det klages med samtykke fra tidligere avdelingsleder.

Klagerne opplyser at «NRK-publiseringene har påført AkpDs så stor skade at avdelingens fremtid idag er usikker».

Klagerne har mange innvendinger mot NRKs publiseringer. Et moment handler om at NRK har **utelatt relevante opplysninger**, og at dette bryter med 3.2 i [Vær Varsom-plakaten \(VVP\)](#).

Slik klagerne ser det, blir den tidligere avdelingslederen gjort ansvarlig for det påståtte kodejukset. Klagerne viser til eposter som ble sendt NRK før publisering (12.03.2018 og 05.04.2018, se vedlegg), der blant andre tidligere avdelingsleder opplyste at kodingen knyttet til den aktuelle takst 705r var avtalt med kliniksjefen. Klagerne skriver: «Hadde NRK opplyst publikum om **at avdelingsleders overordnede hadde godkjent kodingen**, ville kritikken heller ikke gått så skarpt på ham som person.»

Videre reagerer klagerne på at NRK utelot opplysningen om at **Helfos sakkyndige ikke fant noe kritikkverdig** ved takstbruken. Slik klagerne ser det, var dette «**en relevant opplysning som ville bidratt til større balanse og redusert publiseringsskaden for AkpDs-overlegene og avdelingsleder**». Klagerne tilføyer: «I publiseringer der det gjøres et stort nummer av at AkpDs har brukt den aktuelle koden mer enn ved andre sykehus, er sakkyndiges kommentar om at "det trolig er betydelig underforbruk av denne taksten ved norske sykehus", en relevant opplysning, men som NRK likevel utelater. Avdelingsleder påpekte det samme til [NRK-journalist] Hasselgård i e-post 12.03.2018 (V-12) og i skriftlig uttalelse 10.04.2018 (V-24).»

Etter klagerne mening er **sammenligningen som er gjort med OUS dessuten urimelig**: «Når politiet konstaterte misbruk av takster/koding på foretaksnivå, sammenlignet politiet

(som Helfo) kodebruken ved VVHF og Oslo universitetssykehus (OUS). Sammenligningen er urimelig. Hovedaktiviteten ved AkpDs er diagnostikk, mens ved OUS har forskning og undervisning en vesentlig større plass.»

Klagerne siterer også fra omtale av saken i Drammens Tidende (DT) for å underbygge egen argumentasjon: «PwC har lagt til grunn at all bruk av koden for merarbeid som overstiger OUS' bruk er urettmessig. Det samme gjorde også NRK Brennpunkt i programmet 'Legekoden'. Den sammenligningen avviser klinikktiltitsvalgt for overlegene på patologiavdelingen på OUS, Jon Lømo: - Vi kan ikke være fasisit. Vi bruker ikke den koden riktig. Det er helt opplagt at vi underrapporterer, sier han til Drammens Tidende.»

Slik klagerne ser det, har NRK dessuten **utelatt et sentralt poeng i omtalen av grunnlaget for at politiet henla saken mot den tidligere avdelingslederen**. Klagerne skriver: «NRK fikk skriftlig uttalelse i e-post 10.04.2018 (V-24). Her står det imidlertid at: "Politiet har, etter en grundig etterforskning, henlagt saken fordi politiet ikke har funnet holdepunkter for at avdelingslederen har gjort noe som helst straffbart. Denne henleggelseskoden brukes kun når det finnes tungtveiende bevis mot at den anmeldte har begått lovbrudd. Politiet har hatt kunnskap om de påstander som fremsettes mot avdelingslederen og har vurdert disse som grunnløse. Avdelingslederen har i sitt virke ..." NRK kuttet de understrekede setningene, og derved avdelingsleders beste forsvarsargument. Igjen har NRK utelatt en vesentlig faktaopplysning som kunne skapt balanse og bidratt til at kritikken ikke gikk så skarpt på ham, jfr. VVP 3.2.»

Klagerne siterer også hva advokat Jon Wessel-Aas har uttalt til DT om den aktuelle henleggelseskoden: «- En slik henleggelseskode er det nærmeste du kommer en full renvaskelse. I utgangspunktet er denne avdelingslederen å anse som helt renvasket, sier advokat Jon Wessel-Aas.»

Etter klagerens mening burde NRK i den påklagede nyhetsreportasjen dessuten tatt med opplysninger om at **AkpDs ikke har tapt saker i Norsk Pasientskadeerstatning**: «AkpDs har i mange år vært blant de mest veldrevne patologiske avdelinger ved norske sykehus, målt etter svartid på prøver, tapte NPE-klagesaker, og kostnadseffektiv drift. I 12.05.2018-reportasjene som rettet et meget kritisk søkelys på kvaliteten ved AkpDs arbeid, var dette relevante opplysninger (...).»

Videre mener klagerne at NRK **ikke tok med klagers imøtegåelse** av «grov insinuasjon om at patologer for å berike seg selv signerte prøver de ikke så på». Dette innebærer samtidig et brudd på **VVP 4.14** om samtidig imøtegåelse, slik klagerne ser det.

Klagerne skriver: «Tidligere foretakstillitsvalgt Tom Henri Hansen ivaretok patologenes imøtegåelsesrett. Da [NRK-journalist] Nordahl intervjuet ham, sa han at patologene ikke hadde personlig vinning av Helfo-refusjonsmidlene, og at HR-avdelingen fastsatte lønnen deres. Denne imøtegåelsen kuttet NRK.» Klagerne tilføyer at NRK heller ikke forela den sterke beskyldningen for Markus Andreassen som er tillitsvalgt for AkpDs-overlegene.

Klagerne opplyser: «Helfo-refusjonsmidlene gikk til å dekke avdelingens normale drift, ikke til lønnstillegg. Det er **sterkt usaklig** av NRK å påstå at (V-1) "pengene som patologen hadde jukset til seg, gikk rett tilbake til de som stod for jukset."»

Slik klagerne ser det, er også **omtalen av sluttpakken den tidligere avdelingslederen** skal ha fått **usaklig og omtankeløs, jf. VVP 4.1**. Det vises til uttalelser gitt til DT (se V-7), blant annet at sluttpakken handlet om «et engangsbeløp» som «skulle dekke ferie som ikke var avvirket og overleget permisjon». Klagerne skriver: «Det NRK usaklig presenterer som

”millionsluttpakke” og ”gullkantet sluttpakke”, er for øvrig en sluttavtale med maksverdi på 1,4 millioner kroner, jfr. VVP 4.1.»

Videre peker klagerne på ytterligere en beskyldning som ikke ble forelagt (jf. **VVP 4.14**): «**Påstanden om at avdelingsleder har underslått åtte millioner**, er en konkret og samtidig så alvorlig og skadelig beskyldning at den skulle vært forelagt. Det er påstand om alvorlig lovbrudd. NRK publiserte dette til tross for at redaksjonen visste at saken mot ham er henlagt fordi politiet konkluderte at det finnes tungtveiende bevis for at han *ikke* har gjort noe ulovlig.»

Etter klagerne mening har NRK heller ikke innfridd kravet til samtidig imøtegåelse i nyhetsinnslaget publisert 12.05.2018: «**Påstanden om juks** ble imøtegått av Tom Henri Hansen i NRK-publiseringsene 01.-02.05.2018, og **skulle vært tatt med** i 12.05.2018-publiseringsene. Vi skulle også fått ny mulighet til å imøtegå[.]»

For øvrig ber klagerne om at NRK dokumenterer at de to overlegene som vurderte vevsprøvene til kvinnen som er omtalt i reportasjen 12.05.2018, ble forelagt påstandene om deres arbeid.

Når det gjelder kontakten med NRK, mener klagerne dessuten at den ene journalisten opptrådte aggressivt og utelukkende var interessert i svar som bekreftet hans vinkling.

Ifølge klagerne har NRK også publiserte **flere udokumenterte påstander**, blant annet at «AkpDs-ansatte skal ha hatt unormalt mange kursopphold i utlandet», og at patologene skal ha signert vevsprøver uten å ha sett på dem. Etter klagerne mening har NRK i denne sammenheng **verken vært tilstrekkelig kildekritisk (jf. VVP 3.2), eller lagt vekt på saklighet og omtanke i innhold og presentasjon (jf. VVP 4.1)**. Klagerne er dessuten kritisk til hvordan den tidligere ansatte blir fremstilt som varsler, og at flere påstander er basert på anonyme kilder.

Klagerne skriver: «NRK konstaterer i alle publiseringene at vi har jukset, bl.a. i Lørdagsrevyen (...)» «Men dette er ikke ”avslørt” eller dokumentert. Lise Ørbech, styreleder Almlid og PwC sier det er blitt jukset. Politiet mener ikke det, heller ikke Helfos sakkyndige. Selv benekter vi det på det sterkeste.»

Videre mener klagerne at NRKs omtale av hvor lang tid det tar å vurdere prøver, og antallet prøver patologer har vurdert på ett år, også er basert på **sviktende kildegrunnlag**: «[G]jen bruker NRK Lise Ørbech som eneste åpne kilde på at det tar 8-10 minutter å vurdere en prøve, og at det rent tidsmessig er umulig å undersøke så mange som vi ved AkpDs har oppgitt. Påstanden er ikke dokumentert og definitivt feil.» Klagerne viser her til en epost fra avdelingssjef Bjørn Westre ved Avdeling for patologi, Helse Møre og Romsdal (V-18), som anslår å ha sett på 20000 remisser per år «i de mest arbeidsomme årene». For øvrig mener klagerne at NRK på usaklig vis har brukt Patologiforeningen som «bevis» på at tall fra AkpDs ikke kan stemme. Det vises her til vedlegg (19 og 20) som omtaler tallene.

Slik klagerne ser det, har NRK dessuten misforstått årsaken til at enkelte patologer var kritiske til «dobbeltsignering». Klagerne opplyser at det skyldtes at «de mente dobbeltgranskningens omfang gikk ut over andre oppgaver». Klagerne påpeker samtidig at dobbeltgranskning er «faglig solid forankret». Også her viser klagerne til dokumentasjon sendt NRK før publisering (V-12).

For øvrig mener klagerne at NRK har «gått unødig langt i bruken av konstaterende formuleringer, og ikke tatt tilstrekkelig forbehold». Oppsummert anfører klagerne at NRK har brutt tre punkter i Vær Varsom-plakaten:

- 3.2, om kildekritikk og kontroll av opplysninger
- 4.1, om saklighet og omtanke
- 4.14, om samtidig imøtegåelse

Klagerne skriver: «NRKs saksfremstilling er mangelfull, ønsket om vinkling og dramaturgi har gått på bekostning av etterretteligheten. NRK har opptrådt ensidig i utvelgelsen av kildemateriale, og bevisst utelatt flere vesentlige opplysninger som kunne balansert fremstillingen og redusert skaden, jfr. VVP 3.2. (...) Flere sterke påstander er ikke blitt forelagt, og avgitte imøtegåelser er redigert bort, jfr. VVP 4.14. Innhold og presentasjon i de innklagde publiseringene er på vesentlige punkter usaklig og uten omtanke. jfr. VVP 4.1, ikke minst fordi de i stor grad bærer preg av å fremstille én side av saken.»

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

NRK forklarer kort hva som var utgangspunktet for de påklagede publiseringene: «Sykehus og fastleger mottar hvert år mange milliarder kroner i refusjon gjennom det innsatsbaserte inntektssystemet, og disse refusjonsordningene er i stor grad basert på tillit til at leger og sykehus innrapporterer korrekte tall for konsultasjoner, behandlinger og annet medisinsk arbeid. NRK Brennpunkt ønsket å undersøke hvordan dette systemet fungerte i praksis.»

Videre gjengir NRK hva deres undersøkelser resulterte i: «Gjennom 'Legekoden' ble det avdekket betydelig svikt i offentlige kontrollrutiner og til dels omfattende misbruk av og triksing med refusjonsordningene, både blant fastleger og sykehus i Norge. (...) Avsløringene har berørt bokstavelig talt livsviktige funksjoner i samfunnet og bidratt til en nødvendig debatt om kontrollrutiner og retningslinjer for bruk av refusjoner i helsevesenet.»

Med hensyn til de konkrete klagepunktene, så avviser NRK alle klagers anførsler om brudd på god presseskikk.

Slik NRK ser det, bør innvendingene knyttet til VVP 4.14 om samtidig imøtegåelse avvises av PFU fordi: «Ingen av de omtalte overlegene fra Avdeling for klinisk patologi ved Drammen sykehus ønsket å benytte seg av adgangen til samtidig imøtegåelse eller bidra til dokumentaren på noe annet vis. Markus Andreassen svarte ved en anledning på spørsmål om saken fra NRKs journalist Bjørn Olav Nordahl, men avsto etter litt betenkningstid å la NRK bruke noen av hans utsagn i programmet. I stedet ble vi kontaktet av daværende hovedtillitsvalgt for overlegene, Tom Henri Hansen, med beskjed om at han ville ivareta retten til samtidig imøtegåelse på vegne av overlegene ved Patologi.»

NRK mener å ha vært i kontakt med alle relevante parter: «NRK har prøvd å få kommentarer til det som skulle publiseres fra alle som ble omtalt og utsatt for kritikk og beskyldninger i den innklagede dokumentaren. Drammen sykehus valgte å svare på våre spørsmål gjennom

styreleder Torbjørn Almlid i Vestre Viken helseforetak (VVHF), Helse Viken-direktør Nils Fredrik Wisløff og tidligere nevnte hovedtillitsvalgte Tom Henri Hansen. Disse ble forelagt alle konkrete påstander som rettes mot sykehuset og legene de representerte, og vi mener at vi gjennom dette har oppfylt Vær varsom-plakatens krav til samtidig imøtegåelse. Ingen av disse har hatt noen bemerkninger til hvordan de har blitt gjengitt eller gitt noen tilbakemelding etter publisering om at den samtidige imøtegåelsen har vært mangelfull (...)»

Etter NRKs mening kan det ikke være slik «at andre som omtales indirekte i kraft av sine funksjoner ved sykehuset kommer tilbake på et senere tidspunkt og klager over mangler ved en samtidig imøtegåelse de selv ikke har ønsket å benytte seg av».

NRK tilføyer, i og med at klagerne også har hatt innvendinger knyttet til en av journalistenes oppførsel: «Det er for øvrig ingen grunn for Brennpunkt til å opptrå truende eller forsøke å skremme folk. Vårt ønske er å få folk til å delta i filmene våre, ikke det motsatte. Opptakene av samtalene med Andreassen, [en av de kritiserte overlegene i nyhetsreportasjen] og Hansen viser at Brennpunkt har opptrådt med vanlig høflighet i kontakt med kildene.»

Med hensyn til påstandene om at NRK har utelatt relevante opplysninger og at omtalen er ensidig, innvender NRK at fremstillingen kunne blitt bredere om flere hadde stilt opp: «[F]ramstillingen av saken må nødvendigvis bli preget av at ingen av de som har stått for den omtalte praksisen med medsignering uttaler seg om dette i det som blir publisert. Men vi kan ikke være enig med klagerne i at omtalen har vært usaklig og uten omtanke – vi har lagt vekt på å få fram relevante fakta i saken (...)»

NRK har imidlertid forståelse for at omtalen har vært en belastning for klagerne, men påpeker: «[N]år det avdekkes misbruk av refusjonsordninger i et slikt omfang må vi også rette et kritisk søkelys mot de som har stått for praksisen.»

Etter NRKs mening har redaksjonen dekning for det publiserte. NRK mener klagerne bygger på feil premiss når de hevder at den påståtte feilkodingen var godkjent av klinikkdirektøren og at dette skulle vært omtalt: «Klagerne tar utgangspunkt i en uttalelse fra tidligere klinikkdirektør i VVHF, Kirsten Herbjørnsen, hvor hun refererer til noe som skjedde 'i 2007 eller 2008'. Men praksisen som omtales i Brennpunkt ble etablert allerede i 2002, og det har vært utgangspunktet både for PwCs gransking og politiets etterforskning av saken.»

NRK fortsetter: «Datasytemet 'Sympathy' ble installert i 2002 og da ble også den omstridte, automatiske koblingen mellom merarbeidstakst og dobbeltsignering etablert. (...) Det er imidlertid ikke selve dobbeltsigneringen og kobling til kode 705r som er hovedproblemet. Det styreleder Almlid sikter til i sine uttalelser, er det faktum at det er blitt dobbeltsignert uten at to overleger har sett på prøven. At Herbjørnsen skulle ha godkjent koblingen i 2007 /2008, kan neppe leses som at hun godkjente kodejuks.»

NRK viser her også til hva Herbjørnsen skal ha uttalt blant annet i politiavhør, og skriver: «I det samme avhøret avviser Herbjørnsen at hun var i kontakt med avdelingssjef [NN] om den omstridte koblingen før 2007/2008. Praksisen med å koble dobbeltsignering og kode 705r var altså etablert av NN og hadde pågått i minst fem år før Herbjørnsen i det hele tatt ble forespurt. Revisjonsfirmaet PwC har også kommet til samme konklusjon, nemlig at koblingen ble lagt inn allerede i 2002.» Slik NRK ser det, er det «dekning for det som sies om dette i dokumentaren».

Når det gjelder opplysninger om lønn og andre ytelser, viser NRK til følgende kildegrunnlag:

- En komplett lønnsoversikt over samtlige ansatte ved Avdeling for klinisk patologi som inkluderer tillegg/ytelser
- Personalmapper som viser hvordan tillegg er blitt gitt
- Oversikt over samtlige reiseregninger
- Brev til politiet, der en overlege formulerte seg slik: *«Jeg kjente altså til en praksis som feilaktig gav inntrykk av at vi hadde strengere kvalitetskontroll enn andre avdelinger og som brøt regelverket for finansiering. Selv oppnådde jeg økonomisk fordel av dette.»*
- Politiavhør der overleger uttaler seg om lønn og andre ytelser

NRK tilføyer: «Det er viktig for oss å få fram at HR-avdelingen kun styrer den tariffestede lønnen, mens avdelingslederen har myndighet til å gi individuelle tillegg til enkeltmedarbeidere. Det er de sistnevnte det vises til i NRKs dokumentar. Vi mener det er dokumentert at det var Avdeling for patologi selv som nøt godt av midlene avdelingen urettmessig hadde krevd fra Helfo.»

Slik NRK ser det, er påstanden om at patologer har signert vevsprøver uten å ha sett på dem, kjernen i saken. NRK skriver: «NRK har undersøkt denne påstanden med en rekke kilder, som uavhengig av hverandre gir uttrykk for at dette har vært en praksis ved Avdeling for patologi.» NRK gjengir også hva en av deres åpne kilder, styreleder ved VVHF, Torbjørn Almlid, uttaler i programmet: *«Det er det som er hele saken. At det er blitt signert for arbeid som ikke er utført.»*

NRK kommenterer: «Uttalelsene fra ansvarlig styreleder er så tydelige at det ville vært oppsiktsvekkende om NRK Brennpunkt ikke hadde publisert dem. Det samme gjelder uttalelsene fra Lise Ørbech, som var den første som varslet om saken. Disse understøttes videre av det som kommer fram i vitneavhørene som politiet har gjort med nåværende og tidligere ansatte ved Patologen. Samtlige av disse er gjort kjent med vitneansvaret. NRK Brennpunkt har tilgang til disse avhørene, men er samtidig klar over at dette er sensitivt materiale. Vi har stort sett valgt å holde disse anonyme.» Etter NRKs mening er kildegrunnlaget bredt, og «når de øverste ansvarlige for et helseforetak erkjenner at det er dette som har skjedd etter at de selv har fått gjennomført en uavhengig granskning av forholdene, må vi anse det som en bekreftelse av faktiske forhold».

Når det gjelder omtalen av tidsbruk og antall prøver, og sammenligningen med OUS, forklarer NRK at redaksjonen ville undersøke hvordan VVHF praktiserer dobbeltsignering. OUS ble kontaktet fordi VVHF avslo da NRK i to omganger ba om å få intervju og filme på avdelingen. OUS ble også valgt fordi de undersøker de mest krevende vevsprøvene, og redaksjonens hypotese var: «Man må forvente at dobbeltsignering og bruken av tidstaksten av prøver vil være *høy* på dette sykehuset.»

Videre opplyser NRK å ha «innhentet sammenlignbare tall fra samtlige patologiavdelinger i Norge (se vedlegg 4)». Slik NRK ser det, var kildetilfanget derfor stort. NRK skriver: «I tillegg ble det store prøveantallet blant enkelt[e] av overlegene på Patologen i Drammen presentert for ledende patologer ved andre sykehus. Samtlige mente at det i løpet av et år ikke var praktisk mulig å se på så mange prøver som det de to mest aktive overlegene signerte for, selv når overlegene hadde såkalt 'utvidet arbeidsplan'.»

NRK skriver: «Klagerne viser til overlege Bjørn Westre ved Ålesund sykehus som et sannhetsvitne på at det er fullt mulig å undersøke et så stort antall prøver i løpet et

arbeidsår. Westre opplyser i et intervju med NRK Møre og Romsdal at han signerer på rundt 10.000 prøver i året, altså 5.000 færre enn det vi har funnet hos enkeltleger ved Drammen sykehus (...) I den samme intervjuet blir dette tallet satt i perspektiv: *' I gjennomsnitt undersøker en patolog 2500 vevsprøver i året. ' »*

NRK erkjenner også egne begrensninger i denne sammenheng: «NRK har ikke forutsetninger for å vite hva som er et naturlig eller mulig nivå for hvor mange slike undersøkelser og medsigneringer en patolog kan gjennomføre i løpet av et år. For å sette tallene i perspektiv fant vi det naturlig å se på hva Patologiforeningen selv anbefalte når det gjaldt antall signeringer per år. Normtallene for en patolog (rundt 2000 remisser) er gjengitt på foreningens egne hjemmesider [.]»

NRK tilføyer: «Klagerne har ikke ønsket å svare på spørsmål om dette, men henviste oss til kommunikasjonsavdelingen eller hovedtillitsvalgt.» Sistnevnte ble sitert i programmet.

Videre opplyser NRK når det gjelder sakkyndig-vurderingen fra Helfo, som klagerne etterlyser i omtalen, at den ble «i likhet med andre dokumenter i saken lest, vurdert og sjekket mot andre kilder». Det fremkom ifølge NRK at Helfo «var svært kritisk til rapporten som etaten selv bestilte». NRK viser til Helfo Kontroll og et møte i fagstaben, hvor rapporten ble behandlet spesielt, og redaksjonen siterer fra et møtenotat: *«I fagmøtet er det tatt opp uttalelse fra sakkyndig. Alle er enige om at uttalelsen fra sakkyndig ikke kan brukes for videre oppfølging.»*

NRK kommenterer: «Dette er altså konklusjonen fra etaten som til tross for sakkyndiges innspill valgte å politianmelde Patologen ved VVHF. Andre patologer NRK Brennpunkt snakket med, kom til samme konklusjon. Begrunnelsen var at rapporten var faglig svak og at den ikke leverte på det som ble etterspurt om vurdering av bruken av takster ved Patologen i Drammen.» For øvrig skriver NRK at PwC-rapporten også er kritisk til sakkyndiges vurderinger: «Med bakgrunn i alle disse kildene og innvendingene deres, valgte Brennpunkt å ikke omtale rapporten – skulle vi gjort det måtte vi også påpekt disse innvendingene, og at Helfo selv ikke fant grunnlag for å bruke rapporten i videre oppfølging av saken.»

Når det gjelder uttalelsen der en kilde bruker ordet «underslå», som klagerne mener skulle vært imøtegått av den tidligere avdelingslederen, argumenterer NRK for at ordet er brukt «som et folkelig begrep, ikke i en streng juridisk definisjon». NRK viser også til konteksten: «Ørbech kommer med uttalelsene som en spontan reaksjon etter at hun fikk se opptak fra styremøtet i VVHF der PwCs konklusjoner ble lagt fram. Det er allerede tydelig etablert at dette ikke handler om en underslagssak, men en urettmessig bruk av refusjonskoder (...)»

For øvrig viser NRK til kontakten med den tidligere avdelingssjefen: «Det er samtidig liten tvil om at avdelingssjefen visste at NRK ville stille spørsmål om de økonomiske forholdene ved avdelingen. Dette kommer tydelig fram i forespørsel om intervju sendt på mail 3. april (...) med kopi til advokat Andrea Wisløff. Her forklarer vi hva intervjuet skulle handle om (se vedlegg 7)[.] Mailen ble fulgt opp med en lengre telefonsamtale med Andrea Wisløff 6. april, hvor reporter Nordahl blant annet sier følgende: *' Vi ønsker at [NN] skal få alle muligheter til å komme til orde. Hvis han ikke ønsker å svare på disse spørsmålene, så ønsker [v]i at du skal gjøre det. Dere har fått tilbudet nå, og så hører jeg fra deg på mandag.'* Tilbudet om intervju ble avslått.»

Når det gjelder den omtalte «sluttpakken», viser NRK til at den ble omtalt som *«ei sluttpakke begrenset oppad til nesten 1,4 millioner kroner»*. NRK tilføyer: «Beløpet er uomtvistelig.

Brennpunkt viste til hva [NN] faktisk ble tilbudt, ikke hva han til slutt fikk utbetalt innenfor avtalens rammer.»

Slik redaksjonen ser det, har NRK også omtalt begrunnelsen for politiets henleggelse på tilstrekkelig vis: «Det er riktig at sitatene i eposten fra advokat Andrea Wisløff ikke er gjengitt i sin helhet, men VVP stiller ikke noe krav om dette - det vesentlige er at hovedinnholdet i kommentaren kommer fram og gjengis korrekt.»

Etter NRKs mening måtte redaksjonen også kunne formulere seg slik det ble gjort i introduksjonen til nyhetsinnslaget i Dagsrevyen – («Det er nå avslørt at avdelingen har jukset med signering av vevsprøver i 14 år») – uten at det ble utløst et krav om samtidig imøtegåelse: «På dette tidspunktet hadde både helseforetakets egen gransking og Helfo konkludert med at dette faktisk hadde skjedd, og både administrerende direktør og styreleder i VVHF hadde erkjent at den undersøkte praksisen var juks. Politiet hadde ilagt VVHF en foretaksbot på 1 million kroner, og Helfo hadde varslet krav om tilbakebetaling av urettmessig utbetalte refusjoner. Tre offentlige instanser hadde altså konkludert med at det hadde foregått juks med signering av vevsprøver i denne perioden, og på bakgrunn av dette mener vi det var dekning for å omtale dette som en faktaopplysning i Dagsrevyens innslag.»

Slik NRK ser det, var det i nyhetsinnslaget heller ikke påkrevd å omtale at AkpDs aldri har tapt noen sak i Norsk Pasientskadeerstatning. NRK påpeker at det ble opplyst av kvinnen hadde tapt saken mot sykehuset i tingretten: «Samtidig så vi at vi kunne forklart premissene for hvorfor Seljeseth ikke hadde fått medhold i sin sak på en tydeligere måte – at det **ikke** er godtgjort at den forsinkede diagnosen er medvirkende til hennes helseplager i dag. En presisering om dette ble derfor tatt inn i nettartikkelen 13. juni i år [.]»

For øvrig viser NRK til vedlegg 6 og opplyser at legene som hadde analysert kvinnens vevsprøver, ikke ønsket å uttale seg, men viste til kommunikasjonsavdelingen.

NRK bemerker dessuten at verken «den tidligere avdelingssjefen eller overlegene ved avdelingen blir identifisert i NRKs dekning av saken», og: «Ingen av klagerne har kontaktet NRK med forespørsel om hverken oppfølging eller korrigeringer før denne klagen ble sendt til PFU seks måneder etter publisering - da blir det også vanskelig å ta disse perspektivene inn i NRKs dekning.»

NRK konkluderer: «I arbeidet med saken har vi søkt å få fram korrekte fakta og framstille disse på en saklig måte, og alle som omtales i sakene har fått tilbud om å kommentere det som sies om dem. Vi mener at vi har gjort dette i tråd med Vær varsom-plakatens krav, og at NRK ikke har brutt god presseskikk i de innklagede sakene.»

Klager opplyser først om selve saken: «VVHF aksepterte først ikke foretaksbot på 1 million kroner for påstått misbruk av refusjonsordningen. Ledelsen/styret mente at ikke foretaket, men vi ved AkpDs var ansvarlige, og ville ha rettssak for å få skylden plassert på oss. 01.11.2018 snudde VVHF-styret og aksepterte boten.»

Når det gjelder selve klagesaken, fastholder klagerne sine ankepunkter mot NRK.

Klagerne avviser at ingen av dem har ønsket å benytte imøtegåelsesretten. Ifølge klagerne sa Markus Andreassen, tillitsvalgt for overlegene, aldri at NRK ikke kunne bruke noen av uttalelsene han hadde gitt i intervju med journalist Nordahl. Det vises til vedlagte

korrespondanse (V-17). Slik klagerne ser det, har de også gjennom vedlegg til klagen (V-12, V-24, V-25) dokumentert at den tidligere avdelingslederen har gitt imøtegåelse.

Videre gjentar klagerne påstander som de mener NRK skulle forelagt dem før publisering for samtidig imøtegåelse, og/eller der avgitt imøtegåelse ikke ble gjengitt.

Den mest alvorlige og skadelige beskyldningen er ifølge klagerne insinuasjonen/påstanden om at patologene signerte prøver de ikke så på for å berike seg selv. Klagerne skriver at «insinuasjon om at vi hadde personlig økonomisk gevinst av påstått signeringsjuks (jfr. V-13), er grunnløs». Og: «Det er kun NRK og anonyme kilder som hevder at vi har hatt personlig økonomisk motiv for å "jukse". Når kilder er anonyme, er det umulig for oss å undersøke etterrettelighet og forklare motiver.»

Klagerne anfører også: «Som *klinikk*tillitsvalgt (men som ikke er patolog og ikke jobber ved AkpDs) svarte Tom Henri Hansen i tv-intervju med Nordahl at vi ikke hadde noe personlig å tjene på dobbeltgranskning og påstått feilkoding, og at vår lønn er fastsatt av HR-avdelingen. Men dette svaret valgte NRK å utelate i samtlige innklagde reportasjer.» Klager bemerker at NRK ikke kommenterer dette i sitt tilsvaer.

Slik klagerne ser det, må denne utelatelsen (og andre) dessuten innebære brudd på VVP 3.2 om de(n) ikke også rammes av VVP 4.14.

Ifølge klagerne stemmer det for øvrig ikke som NRK skriver, at avdelingslederen skulle ha myndighet til å gi individuelle tillegg. Klagerne viser til en vedlagt redegjørelse fra Legeforeningens tillitsvalgte som blant annet påpeker at slike tillegg må godkjennes av HR-avdelingen eller klinikk-sjef (V-32). Klagerne viser også til ytterligere et vedlegg (V-33), der Legeforeningens forhandlingsøkonom har gjort en gjennomgang av lønnsnivået for patologer ved fem helseforetak, og der det fremgår at «*overlegene ved patologen i Vestre Viken arbeider vesentlig mer enn patologene ved øvrige helseforetak*».

Klagerne imøtegår også NRKs forsøk på å trekke Bjørn Westres uttalelser i tvil med hensyn til opplysningene om tidsbruk, antall prøver og kodebruk. Det vises til vedlegg der Westre «forklarer sammenhengen» (V-34). Slik klagerne ser det, er det naturlig at de eldste og mest erfarne patologene har størst produksjon. Klagerne skriver: «På AkpDs var også de eldste og mest erfarne blant dem som arbeidet mest. Se ellers nytt vedlegg 35 som beskriver arbeidsinnsatsen ved avdelingen.»

Klagerne tilføyer: «Når det gjelder tidligere avdelingsleder, hadde han kun fast lønn, ingen individuelle tillegg og ingen UTA-lønn. Han hadde således i hvert fall intet personlig incitament for å jukse med signering og takstbruk.»

Klagere skriver: «Det må med dette anses som dokumentert at NRKs insinuasjon om at vi har hatt personlig økonomisk vinning av den påståtte feilkodingen, er grunnløs. Før NRK publiserte denne uansvarlige og sterkt ærekrenkende beskyldningen, skulle NRK gjort det Legeforeningen gjorde: sammenlignet patolog-lønninger og UTA-timer [utvidet arbeidstid-timer] ved ulike patologiavdelinger. Da måtte NRK ha innsett at beskyldningen om personlig økonomisk gevinst ved dobbeltgranskning og påstått feilkoding, er fullstendig feil.»

For øvrig forklarer klagerne at bruken av 705r-taksten «stupte» etter at de mottok brev fra Helfo, fordi «det oppstod usikkerhet om vi ved dobbeltgranskning oppfylte kravet for bruk

av denne taksten», og: «Vi reduserte derfor bruk av takst 705r i påvente av nærmere avklaring. Vi bestrider at takstbruken var urettmessig.» (Se for øvrig V-36 og V-37.)

Når det gjelder avgitte imøtegåelser, innvender klagerne at det dessuten er feil at Hansen ivaretok imøtegåelsesretten på vegne av patologene: «Det korrekte er at Hansen som klinikktillitsvalgt med kjennskap til saken kontaktet Brennpunkt for å *supplere* svarene Markus Andreassen alt hadde gitt, jfr. Hansens redegjørelse i nytt vedlegg V-30.» Klagerne viser også til at Hansen ikke var fornøyd med NRKs gjengivelse av hans uttalelser (se samme V-30).

For øvrig påpeker klagerne hvorfor de ikke kontaktet NRK etter publisering: «Overlegene (...) og avdelingsleders ektefelle snakket alle med NRK-journalist Nordahl, og opplevde at han var helt uinteressert i å høre vår versjon av saken. Å kontakte ham og NRK i etterkant av det kraftige angrepet på oss, skjønte vi var nytteløst. Når flere av oss stod frem i Drammens Tidende og ga vår versjon av saken der, var det fordi DT på en helt annen måte enn NRK ville høre på våre argumenter og synspunkter, og ikke hadde låst seg til en bestemt vinkling.» (Se vedlegg til klagen for mer om deknningen i DT, sekr. anm.)

Etter klagernes mening vil opptak av samtalene med overlegene og tidligere avdelingsleders ektefelle vise at journalisten stadig avbrøt klagerne, var aggressiv, uhøflig og uten vilje til å høre deres side av saken. Klagerne skriver: «Da blir ikke muligheten til samtidig forsvar reell.»

Videre påpeker klagerne at det er den som angripes som har rett til samtidig imøtegåelse, og at flere av de som uttalte seg, og som NRK også har vist til i tilsvaret, ikke kunne ivareta klagernes imøtegåelsesrett: «Det er patologene ved AkpDs som er blitt beskyldt av NRK for å jukse og signere prøver uten å se på dem for personlig å tjene mer penger. Almlid, Wisløff, Lønning, Holm og Drammen sykehus er ikke blitt beskyldt for dette. (...)» Det vises til tidligere PFU-saker om lignende problemstilling: «At overordnede ikke har felles interesser med underordnede, er i høyeste grad tilfelle i vår sak.»

Slik klagerne ser det, motsier NRK dessuten seg selv i argumentasjonen knyttet til uttalelsen om underslag. Klagerne mener påstanden ikke kan misforstås, og at den aldri ble forelagt: «NRK hevder i tilsvaret (s.8) at i e-post til avdelingsleder (V-23) "*forklarer vi hva interojuet skulle handle om*". Men faktum er at i denne e-posten med ni omfattende spørsmål, forelegger NRK ikke for avdelingsleder at han skal ha underslått åtte millioner kroner. Tallet åtte millioner fremkommer ikke, det fremkommer heller ingen andre tall på hva avdelingen skal ha "jukset" til seg. Videre fremkommer intet i e-posten om at NRK skal beskyldte AkpDs-overlegene for å ha personlig økonomisk gevinst av dobbeltgranskning og påstått kodejuks. Det er umulig å gjette at disse beskyldningene skal publiseres. Det er presseetisk uakseptabelt å publisere at avdelingsleder har underslått "*åtte millioner kroner av fellesskapets penger*", uten å forelegge beskyldningen for ham. Det er umulig ut fra e-posten NRK viser til å forstå at en så grov beskyldning vil bli fremsatt.»

«Vi mener også det er uakseptabelt at NRK kaster en så sterk mistanke på avdelingsleder når NRK vet at politiet konkluderte at det finnes tungtveiende bevis for at han ikke har gjort noe galt, jfr. DT (V-7) [.]»

Ifølge klagerne fikk heller ikke patologene som kritiseres i det påklagede nyhetsinnslaget (om kvinnen som fikk kreftdiagnose stilt for sent), anledning til samtidig imøtegåelse: «Vi viser til nytt vedlegg 31 med sitater fra de to reportasjene som dokumenterer dette. (...) Hvis

overlegene fikk "gjentatte tilbud" om intervju, burde dette være enkelt [å dokumentere]. Vi fastholder at NRK ikke forela de to overlegene beskyldningene mot dem, at den ene var helt ukjent med at NRK ønsket intervju, og at NRK derfor kom i brudd med VVP 4.14.»

Klagerne bemerker også at NRK ikke forsikret seg om «VVHF-ledelsen hadde mandat til å svare for denne overlegen». Slik klagerne ser det, er det heller ikke et tilstrekkelig argument å vise til at de omtalte ikke er identifisert. Klagerne innvender at imøtegåelsesretten også kan utløses overfor anonymiserte parter. Dessuten mener klagerne at en sladd av legenes navn på et dokument som vises i innslaget, er for dårlig, og derfor kan identifisere dem.

Dessuten avviser klagerne NRKs argument om at introen i nyhetsinnslaget ikke utløste imøtegåelsesretten fordi påstanden måtte anses som fakta etter at tre instanser hadde konkludert: «Så vidt vi forstår, gir nettopp faktaopplysninger adgang til samtidig imøtegåelse hvis beskyldningen er sterk (...) Og vi beskyldes altså for å jukse med noe så alvorlig og kritisk som vevsprøver. NRK har ikke dokumentert at *"Tre offentlige instanser hadde altså konkludert med at det hadde foregått juks"* (s.9). NRK har ikke dokumentert at Helfo konkluderte slik. NRK har kun dokumentert at den såkalte varsleren Lise Ørbech og VVHF-styreleder Almlid *sier* vi har jukset. Vi avviser på det aller sterkeste at det skal være et faktum at vi har jukset og signert prøver vi ikke har sett på. Det finnes ingen dokumentasjon på dette, bare påstander fra Ørbech, Almlid, og to tidligere ansatte som er anonyme. Helfos sakkyndige fant ikke noe kritikkverdig. Politiet etterforsket saken, og kritiserte oss ikke for noe. Politiet konkluderte at det forelå tungtveiende bevis for at tidligere avdelingsleder *ikke* har gjort noe galt.»

Når det gjelder beskyldningen om juks, presiserer klagerne at de ikke bestrider at NRK hadde kilder som påsto dette: «Men NRK gikk lenger enn bare å formidle det kildene sa. NRK fastslo i egne ord, med konstaterende formuleringer og uten forbehold at vi jukset med signering, bl.a. i Lørdagsrevyen (...).» Slik klagerne ser det, hadde NRKs kilder motiver for å uttale seg slik de gjorde, og klagerne mener at NRKs kildekritikk har sviktet i denne sammenheng.

Klagerne tilføyer: «NRK hevder i tilsvaret at de har hatt tilgang til politiavhørene i saken. I så fall vet NRK at ingen av legene som ble avhørt, har sagt i avhør at de har signert prøvesvar uten å ha sett på prøven. Dette ble også påpekt av avdelingsleder i e-post til Maria Hasselgård 12.03.2018 som svar på hennes sp. 1 (V-12).»

Etter klagerens mening er det også feil at den påståtte ulovlige praksisen som omtales handler om perioden fra 2002: «I Brennpunkt-dokumentaren "Legekoden" vist på NRK1 fremkommer det imidlertid tydelig at det er perioden 2011-2017 søkelyset rettes mot (V-2) (...)» «Helfos politianmeldelse gjaldt perioden 2011-2017. Det fremkommer ingen steder i tv-dokumentaren at perioden går tilbake til 2002. Og hadde det gjort det, er opplysningen om at klinikkdirektør godkjente takstbruken fortsatt en helt vesentlig faktaopplysning NRK ikke kunne utelate.»

Slik klager ser det, er det også «god grunn til å tro at tidligere klinikkdirektør Herbjørnsens opplysning om at hun godkjente takstbruken i 2007/2008, hadde vesentlig betydning for politiets konklusjon».

For øvrig opplyser klagerne at de «er helt ukjent med at den aktuelle taksten skal ha blitt lagt inn i datasystemet i 2002». «Dette fikk avdelingsleder først høre i politiavhør tidlig i 2018», skriver klagerne.

Etter klagerne mening holder heller ikke NRKs argumentasjon for å utelate opplysningen om at «det forelå tungtveiende bevis for at avdelingsleder ikke har begått lovbrudd». Klagerne spør seg hvorfor NRK kuttet i det avgitte svaret slik redaksjonen gjorde, og bemerker: «Det var jo nettopp disse [setningene som ble kuttet] som mest effektivt viste at grunnlaget for NRKs angrep på ham og oss ble vurdert som uholdbart av politiet. I en sak som dette der NRK fremsetter så alvorlige og skadelige beskyldninger, kunne uansett ikke NRK utelate opplysningen om hva politiets henleggelseskode innebar, noe som jo folk flest ikke er kjent med.»

Videre etterlyser klagerne dokumentasjon som underbygger NRKs argumentasjon for å utelate opplysningene om konklusjonen i sakkyndigrapporten, og at denne ikke kunne brukes. Ifølge klagerne skyldtes det ikke at den var faglig svak. Klagerne viser til DTs omtale av saken, og at det der fremgikk at Helfo ikke ville bruke sakkyndigrapporten fordi «den bygger på en forutsetning om at to eller flere leger hadde undersøkt prøvene».

Klagerne skriver: «Uansett: Når Helfo utnevner en av Norges mest anerkjente patologer for å lage en sakkyndigrapport, men ikke vil bruke rapporten fordi den frifinner oss, er dette selvsagt en vesentlig faktaopplysning i saken. Når NRK angriper oss, må jo NRK opplyse publikum om dette.»

For øvrig fastholder klagerne at NRK også skulle omtalt at «AkpDs ikke har tapt NPE-saker om patologidiagnostikk», og at det er usaklig å påstå «at AkpDs-patologene *"ikke gjorde jobben sin"* fordi vi først vurderte Seljeseths prøver som godartede».

NRK avviser at redaksjonen har foretatt et selektivt utvalg av fakta, og skriver: «Utgangspunktet for dokumentarens framstilling av fakta er at politiet etter å ha etterforsket saken konkluderte med å ilegge Vestre Viken helseforetak (VVHF) en foretaksbot på 1 million kroner for grovt bedrageri. Boten kom som resultat av en anmeldelse fra Helfo, som er ansvarlig offentlig myndighet i saken (se Vedlegg 1 (anmeldelse) og Vedlegg 2 (forelegg)). Boten er senere vedtatt av VVHF. Helseforetakets egen gransking av saken gjennom revisorselskapet PwC kom til samme konklusjon, og påviste dessuten at den urettmessige praksisen hadde pågått også i årene før 2011.»

Slik NRK ser det, «handler det altså ikke om at NRKs versjon av fakta står mot klagerne versjon av fakta». NRK fortsetter: «Selv om klagerne har en annen oppfatning av hva som har skjedd, må vi legge til grunn at de soleklare konklusjonene i den formelle behandlingen av saken er et naturlig utgangspunkt for vår omtale i den innklagede dokumentaren.»

Etter NRKs mening er klagerne oppfatning av saken «stikk i strid med det både Helfo, Vestre Viken, politiet og PwC konkluderer med». NRK skriver: «I foretaksboten som politiet ila VVHF 28.02.2018 og som foretaket senere har vedtatt (se også Vedlegg 2), heter det: *'På grunn av innsendte refusjonskrav fikk Vestre Viken helseforetak urettmessig utbetalt inntil kr. 7.000.000 fra Helfo, hvilket medførte tilsvarende tap eller fare for tap for Helfo.'*»

Slik NRK ser det, er det urimelig å påstå at avdelingssjefen ikke skulle være kjent med koblingen i datasystemet før 2018: «Han kan umulig ha latt være å merke seg hvor mye avdelingen tjente ekstra på 705R. Dette kommer da også tydelig fram i flere av referatene fra legemøtene på avdelingen hvor takst 705R og avdelingens inntekter er tema.»

NRK viser også til at firmaet som leverte datasystemet på epost har bekreftet at «koblingen mellom merarbeidstaksten og dobbeltsignering ble gjort allerede i 2002 ved implementeringen av Sympathy», og at det ble gjort «på 'begäran från labbet', altså Patologen selv, hvor [avdelingslederen] hadde det øverste ansvaret». Etter NRKs mening er det ut fra PwC-rapporten heller ingen tvil om at perioden som er undersøkt for kodejuks, er 2002-2017.

Når det gjelder innvendingene knyttet til VVP 4.14 (samtidig imøtegåelse), fastholder NRK at den tidligere avdelingslederen takket nei til intervju. Det vises blant annet til epost av 03.04.2018, der avdelingslederen i svaret takket nei «blant annet med henvisning til at han har diskutert dette med familien og at han i samråd med den velger å avstå.»

Etter NRKs mening kan den tidligere avdelingslederen dessuten ikke ha vært i tvil om at saken ville handle om økonomi ut fra spørsmålene redaksjonen stilte i epost av 03.04.2018. NRK siterer fra eposten (se vedlegg 7 til NRKs første tilsvare, sekr. anm.) og skriver: «Her kommer det tydelig fram at vi ønsker å spørre om 'lønn og andre goder'. Det blir derfor direkte feil når overlegene hevder at de ikke er blitt spurt om dette. Begge [Andreassen og avdelingslederen] har unnlatt å svare (...) Når man velger bort intervjusituasjonen, får det også konsekvenser for muligheten til å stille oppfølgings spørsmål og avklare misforståelser.»

Videre mener NRK at den tidligere avdelingslederen også har fått anledning til imøtegåelse i forbindelse med «de urettmessige utbetalingene fra Helfo til Avdeling for Patologi.» NRK forklarer: «Etter at Lise Ørbech hadde kommet med sin reaksjon, tok vi umiddelbart kontakt med [avdelingslederen] for å få hans versjon. Han svarte ikke på telefon, men vi fikk kontakt med hans kone. (...) [Avdelingsleder] fikk her tilbud om å bli intervjuet om de forholdene som kom fram i PwC-rapporten, inkludert de ulike beløpene. Dette ble avvist av [NN].»

Hva gjelder kontakten med Markus Andreassen, opplyser NRK at også han først takket nei: «Han sa at legene hadde snakket om dette og at de ikke ønsket noe intervju. (Se Vedlegg 3 - utskrift og opptak av samtale med Andreassen.) Det er verdt å merke seg at Andreassen i denne samtalen henviser til kommunikasjonsavdelingen i VVHF som rette adressat for vår forespørsel. Det blir også presisert fra NRKs side at samtalen blir tatt opp og at Andreassen blir sitert på at han ikke ønsker å svare.»

NRK forklarer at Andreassen tok ny kontakt etter dette, da han hadde ombestemt seg: «Andreassen lot seg deretter intervju på telefon. Dette intervjuet ble tatt opp. Da Andreassen ble spurt om vi kunne gjengi intervjuet, ba han om å få det skriftlig, noe han også fikk. Deretter trakk han seg fra det hele og ville ikke at vi skulle sitere ham på noe. Det kommer tydelig fram av epostkorrespondansen 10.april 2018: 'Da har jeg ikke mer å bidra og gir ikke tillatelse til å bruke noen av de lydfilene med meg til den såkalte dokumentaren.' Det var først da Andreassen i e-post 11. april fikk beskjed om at det ville bli opplyst i programmet om at han ikke ville svare, at han endret mening. Da ga han tillatelse til å bruke to sitater. »

NRK understreker at Andreassen ble «spurt om koblingen mellom ekstra inntekter til avdelingen og dobbeltsignering». Det vises til epost av 09.04.2018. NRK kommenterer: «Dette spørsmålet ønsker Andreassen altså å stryke. Det blir derfor underlig å påstå at overlegene ikke er blitt spurt om økonomiske motiver når deres egen tillitsvalgt nekter å svare på spørsmål om dette. Det var heller ikke mulig å stille noen oppfølgings spørsmål rundt dette.»

Videre forklarer NRK at svarene fra Andreassen ikke ble brukt fordi hovedtillitsvalgt Tom Henri Hansen «på eget initiativ dukket opp og sa at han kunne uttale seg på vegne av overlegene». Han lot seg intervjuet foran kamera, og NRK avviser at det ble sagt at han uttalte seg som «et supplement til Andreassen». NRK skriver: «Tvert om ga Hansen beskjed om at overlegene var slitne og at det var best at han representerte dem. Vi mener det var rimelig å forstå dette som at vi skulle bruke intervjuet med ham i stedet for de tidligere avgitte, korte skriftlige uttalelsene. Dette bekrefter også klager i første runde der følgende bekreftes: *'Tidligere foretakstillitsvalgt Tom Henri Hansen ivaretok patologenes imøtegåelsesrett.'*»

I og med innvendingene som fremkommer av klagers tilsvare og vedlegg (*at Hansen ikke er korrekt gjengitt*), viser NRK til utskrift og videofil av selve intervjuet med Hansen. NRK har også lagt ved utskrift og opptak av samtalen med en av overlegene som blir kritisert i nyhetsreportasjen, og som fikk flere tilbud om intervju, men aldri ønsket dette (se vedlegg 4 og 5).

NRK skriver: «[Overlegen] henviste hele seks ganger i løpet av telefonsamtalen at NRK måtte ta kontakt med ledelsen og kommunikasjonsavdelingen i VVHF. I etterkant gjør klagerne nå et poeng av at administrasjon og kommunikasjonsavdeling ikke kan ivareta imøtegåelsesretten deres. Her ber altså to av de sentrale overlegene om nettopp dette.» NRK opplyser også at «[overlegen] lovet å melde tilbake til NRK når han hadde snakket med kommunikasjonsavdelingen, men gjorde det aldri - til tross for purring på SMS».

NRK ber videre PFU merke seg at det i epost til kommunikasjonssjefen ble vist til navn på legene som ville bli omtalt i nyhetsreportasjen og som hadde krav på imøtegåelse, samt at redaksjonen «for ordens skyld [spurte] fagdirektør Halfdan Aass i Vestre Viken om henvendelsen var brakt videre. Dette bekreftet han, men understreket at det var han som svarte på vegne av avdelingen.» Slik NRK ser det, er det altså ikke Hansen som ivaretar VVP 4.14 i nyhetsreportasjen, men fagdirektøren.

Når det gjelder opplysningene om lønnsforholdene, viser NRK til at en rekke muntlige kilder «bekrefter overfor NRK at det var avdelingssjef [NN] som styrte tilleggene som ble gitt både overlegene og andre ansatte på Avdeling for patologi, og at det på denne måten hadde oppstått store lønnsforskjeller». NRK mener skriftlig dokumentasjon (personalmapper og lønnsstatistikk for samtlige ansatte), bekrefter uttalelsene, men: «Vi kan av hensyn til kildevernet ikke legge ved disse filene.» NRK skriver: «Det fremstår uansett som et faktum at det er en sammenheng mellom høy lønn og et høyt antall signeringer. Det vil si at de legene som stod for et betydelig antall av medsigneringene, hadde større lønnstillegg enn sine kollegaer.»

Hva gjelder klagers argumentasjon knyttet til antallet signeringer og at en erfaren patolog vil bruke kort tid på enkle prøver, finner NRK den paradoksal: «Det blir derfor selvmotsigende når man på den ene siden sier at prøvene går kjapt og enkelt å undersøke, mens man på den andre siden er storforbruker av en takst som først utløses etter en halv times arbeid. Dette er da også selve kjernen i hele denne saken og blir tydelig beskrevet i Helfos anmeldelse av Avdeling for klinisk patologi (se også Vedlegg 1)[.]»

Med hensyn til uenigheten knyttet til antallet signeringer som Westre ved Ålesund Sykehus har anslått, viser NRK dessuten til de offisielle tallene fra sykehuset (som i årene 2011 til 2017 ligger mellom 10.114 og 14.554). NRK påpeker: «Vi gjør for ordens skyld oppmerksom på at det bare er vevsprøver som er interessante her da det er disse som utløser takst 705R i

Poliklinikkforskriften. Uansett ligger Westre godt under de mestsignerende kollegaene i Drammen.»

For øvrig forklarer NRK at dokumentene som viser at Helfo underkjente sakkyndig-rapporten, er fra Helseøkonomiforvaltningen, og at redaksjonen ikke kan legge dem frem av hensyn til kildevernet.

Klagerne ba etter avsluttet tilsvarsrunde om å få komme med ytterligere kommentarer. Sekretariatet gjorde oppmerksom på at vedtektene egentlig ikke legger opp til dette, men aksepterte likevel til slutt en tilleggsreplik.

Klagerne avviser at den tidligere avdelingslederen ikke ville gi intervju, og mener han kun har «takket nei til TV-intervju». Klagerne skriver: «Han svarte skriftlig på spørsmålene NRK sendte ham (...) [Han] forutsatte hele veien at NRK skulle bruke hans skriftlige svar.»

Når det gjelder spørsmålene som ble stilt Andreassen, fastholder klagerne at NRK aldri konfronterte ham med «beskyldningen om at vi for å berike oss selv jukset med signering av prøver». Etter klagerens mening handler spørsmålene NRK viser til, om ekstra inntekter til avdelingen. Slik klagerne ser det, er det også feil at Andreassen ønsket å stryke spørsmål som handlet om dobbeltsignering og muligheten for økte inntekter. Det vises til nytt vedlegg (V-38) som ifølge klagerne «viser at Andreassen aldri trakk avgitte skriftlige svar».

Klagerne poengterer: «NRK sa at nå skulle publikum "få høre om sykehusleger og fastleger som misbruker den tilliten for å tjene mest mulig penger". Men hverken Andreassen, Tom Henri Hansen eller andre av oss ble konfrontert med det konkrete innholdet i denne svært alvorlige og skadelige beskyldningen (...) Utskriftene av intervjuene med Andreassen og Hansen som NRK nå har fremlagt, dokumenterer at NRK aldri forela denne sterke beskyldningen.»

Når det gjelder samtalen med overlegen som ble kritisert i nyhetsreportasjen 12.05.2018, innvender klagerne: «NRK viser til ny utskrift av telefonsamtale med [overlegen] før første publisering 01.05.2018, som dokumentasjon på han ble forespurt om intervju. Vi har klaget på at han verken ble forelagt beskyldninger eller forespurt om intervju forut for publisering av Ellinor Seljeseth-reportasjene 12.05.2018 (V-3 og 4), der han er en av to overleger som angripes.» Klagerne argumenterer her med henvisning til tidligere PFU-uttalelser om at tidligere avvísninger ikke må bety at man ikke ønsker å uttale seg i nye saker.

Slik klagerne ser det, var det en ny situasjon etter at Brennpunkt-dokumentaren var sendt: «Da først forstod vi hvor grove og ødeleggende NRKs beskyldninger var. At [overlegen] henviste til kommunikasjonsavdelingen i april 2018, kan ikke tas til inntekt for at han ikke ville forsvare seg etter 1. og 2. mai.»

Klagerne viser også til ytterligere et vedlegg [V-39], der fagdirektøren, som NRK mener ivaretok imøtegåelsesretten, «bekrefter at han uttalte seg på vegne av foretaket, ikke avdelingen». Klagerne tilføyer: «Aass har også bekreftet at han aldri snakket med [overlegen] før han uttalte seg til NRK i reportasjene 12.05.2018.»

For øvrig finner klagerne det «grovt misvisende når NRK i siste tilsvar påstår at vi har sagt at prøver lar seg undersøke kjapt og enkelt, og samtidig bruker en takst som utløses etter 30 minutters arbeid».

Klagerne anfører at tallene NRK oppgir som Westres signeringer «skaper et grovt usaklig og misvisende bilde», samt at NRK har misforstått: «NRK gjør den avgjørende feilen å legge til grunn at samtlige av signeringene til "de mestsignerende kollegaene i Drammen" gjelder polikliniske histologiske vevsprøver som tok mer enn 30 minutter, og som utløste takst 705r. Men det er feil. NRK begikk tilsvarende feil da Brennpunkt i reportasjene 1. og 2. mai omtalte en av våre overlegers totale antall signeringer i 2012 (16.302). Faktum er at bare rundt 10.000 av disse 16.302 signeringene gjaldt histologiske vevsprøver. Resten er cytologi-prøver (celleprøver). (...) Tallene NRK opererer med for Westre, gjelder altså kun histologi/vevsprøver. Men for overlegene i Drammen bruker NRK tall for alle typer prøver, cytologi inkludert. NRK sammenligner to forskjellige ting, og ender opp med en konklusjon som er riv, ruskende gal.» Klagerne viser for øvrig til enda flere vedlegg (V-40 og V-41).

Slik klagerne ser det, er det «feilslutningen om tidsbruk som overbeviste NRK om at vi har jukset». Klagerne skriver: «NRK har beskyldt samtlige overleger ved avdelingen for å ha jukset, men har kun vist til signeringstall for én av oss. Har vi andre også signert et antall prøver NRK ikke kan akseptere? I så fall har ikke NRK fremlagt noen former for dokumentasjon på dette.»

For øvrig viser klagerne til enda et vedlegg (V-42) for å imøtegå påstanden om at «tidligere avdelingsleder skal ha visst om kobling i datasystemet som førte til påstått overforbruk av taks[t] 705r».

NRK står fast på sitt syn i saken og at klagerne er gitt mulighet for samtidig imøtegåelse: «Selv om de viser til at de på ulike tidspunkter i prosessen har signalisert at de vil svare på spørsmål har disse dialogene uten unntak endt med at de enten avsto å stille til intervju eller henviste til andre ved sykehuset for kommentarer. Vi mener imøtegåelsesretten er oppfylt i begge de innklagede sakene gjennom kommentarer fra de talspersonene NRK ble henvist til, og viser til dokumentasjon for dette i våre tidligere tilsvare.»

Når det gjelder hvem fagdirektøren uttalte seg på vegne av, skriver NRK: «Legene henviste selv NRK til administrasjonen når de ble bedt om å svare på kritikk. Vi har nå gått gjennom råopptaket av intervjuet med fagdirektør Aass på nytt. Der kommer det fram at han faktisk blir spurt om hva overlegene på patologen sier om anklagene. Aass bekrefter deretter at han har snakket med dem om saken. Det hersker altså ikke tvil om at NRK har anstrengt seg for å få dem som utsettes for kritikk i tale.»

For øvrig påpeker NRK at «denne klagebehandlingen ikke handler om NRKs versjon av hva som er riktig satt opp mot klagerens versjon av det samme». NRK skriver: «Vi går ut fra at klagerne har framført de samme argumentene og lagt fram den samme dokumentasjonen for alle som har gransket takstbruken ved Patologisk avdeling. Men det er altså slik at verken Helfo, politiet, revisorene fra PwC eller Vestre Viken helseforetak (VVHF) har festet lit til disse argumentene. Alle disse instansene har uavhengig av hverandre kommet til samme konklusjon: Det har vært en gjennomgående urettmessig bruk av takstkoder ved Avdeling for patologi, og VVHF har på bakgrunn av dette blitt ilagt en foretaksstraff på 1 million kroner for grovt bedrageri.»